provinciehuis Westerbrink 1, Assen
postadres Postbus 122, 9400 AC Assen

www.drenthe.nl
0592 - 36 55 55

provincie Drenthe

Aan:
de voorzitter en leden van
Provinciale Staten van Drenthe

Assen, 4 december 2019
Ons kenmerk 48/5.3/2019002519
Behandeld door mevrouw S. Kort (0592) 36 56 31
Onderwerp: Regio Deal Focus op vrijetijdseconomie
Status: Ter informatie

Geachte voorzitter/leden,

.Hierbij treft u ter informatie aan het voorstel voor een Regio Deal Focus op Vrijetijdseconomie. Samen met de gemeenten Borger-Odoorn, Aa en Hunze, Noordenveld, Coevorden, Midden-Drenthe, Westerveld en De Wolden is dit voorstel op 28 november 2019 ingediend bij het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV). Met het indienen van het voorstel Regio Deal Focus op Vrijetijdseconomie doen wij een beroep op de bijdragen uit de Regio Enveloppe (zie bijlage: Kamerbrief van 6 september 2019).

De vrijetijdseconomie is met een omzet van € 1,7 miljard een serieuze motor van de Drentse economie. Ook voor de werkgelegenheid speelt de vrijetijdseconomie een belangrijke rol, met zo'n 24.000 banen (directe en indirecte werkgelegenheid). In 2017 hebben provincie en gemeenten een onderzoek laten uitvoeren naar de vitaliteit van de verblijfsrecreatie in Drenthe. Hieruit bleek dat 42% van de vakantieparken niet of onvoldoende economisch vitaal is (Onderzoek vitaliteit verblijfsrecreatie Drenthe, ZKA 2017). Op basis van dit onderzoek zijn wij in 2018 gestart met het Programma Vitale Vakantieparken Drenthe (vvp) gericht op het verbeteren van de vitaliteit van de verblijfsrecreatie. In het programma werkt de provincie samen met gemeenten, RECRON en de sector. De focus van vvp ligt op de sporen *Excelleren* (gericht activeren van kansrijke en vernieuwende ondernemers, zodat er een grotere kopgroep van vakantieparken ontstaat) en *Transformeren* (vakantieparken zonder perspectief begeleiden naar een andere passende functie). Het betreft een meervoudige opgave waarbij de aanpak zich tot dusver met name richt op economisch, fysiek-ruimtelijk en volkshuisvestelijk terrein.

Om meer zicht te krijgen op sociaal-maatschappelijke problematiek, criminaliteit en ondermijning op de vakantieparken heeft het Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC) een onderzoek uitgevoerd. Dit is in september 2019 opgeleverd. De uitkomsten zijn (vertrouwelijk) met u gedeeld tijdens een informatiebijeenkomst voor Raads- en Statenleden op 17 oktober 2019. Uit het onderzoek blijkt dat op een deel van de vakantieparken sprake is van sociaal-maatschappelijke problematiek en/of criminaliteit en ondermijning. De informatie uit het onderzoek maakt het urgent voor betrokken partijen om voor de geconstateerde problematiek een integrale aanpak te ontwikkelen en uit te voeren en hiermee het beeld van Drenthe als aantrekkelijk vakantieprovincie te behouden. Deze aanpak vraagt een grote (financiële) inspanning en maakt geen deel uit van het programma en de begroting van vvp.

Met deze Regio Deal doen wij een voorstel aan het Rijk om samen met de Drentse gemeenten en de provincie Drenthe te werken aan de aanpak van deze problematiek in aanvulling op het huidige Programma vvp. Wij zetten hierbij in op drie pijlers: de aanpak van criminaliteit en ondermijning, aanpak sociaal-maatschappelijke problematiek en het bieden van alternatieve huisvesting. Daarnaast geven we met deze Regio Deal een extra impuls aan de excellentiestrategie binnen het Programma vvp Drenthe. Voor het behoud van de economische kracht van de verblijfsrecreatie in Drenthe is het versterken van de bovenkant én het oplossen van de problematiek van de onderkant van het aanbod aan vakantieparken essentieel.

Begin 2020 geeft het Ministerie van LNV uitsluitsel over welke voorstellen voor een Regio Deal verder door het Rijk en regiopartners worden uitgewerkt tot Regio Deals. Wij zullen u hier te zijner tijd nader over informeren. In de bijlage treft u naast de samenvatting ook de volledige tekst van het ingediende voorstel voor de Regio Deal.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Drenthe,

, voorzitter

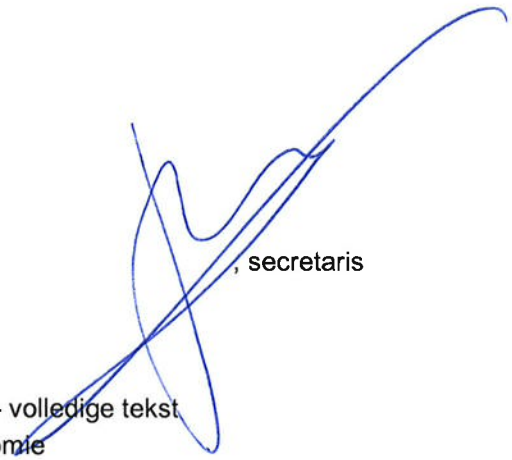

, secretaris

Bijlagen:
- Voorstel Regio Deal Focus op Vrijetijdseconomie – volledige tekst
- Samenvatting Regio Deal Focus op Vrijetijdseconomie
- Kamerbrief Aanpak derde tranche Regio Deals

wa.coll.

VOORSTEL REGIODEAL FOCUS OP VRIJETIJDSECONOMIE

Vrijetijdseconomie: een belangrijke motor voor Drenthe

Drenthe is voor veel Nederlanders bij uitstek de vakantie- en vrijetijdsbestemming in eigen land. Ook steeds meer buitenlandse toeristen weten Drenthe te vinden. Ze komen om te genieten van de prachtige en unieke natuur, de rust en de ruimte, maar ook omdat er in Drenthe veel te beleven en ontdekken is. Denk bijvoorbeeld aan dierenpark Wildlands, de TT-Assen en toonaangevende theatervoorstellingen op verrassende locaties. En natuurlijk op cultuurhistorisch vlak: de hunebedden, Herinneringscentrum Kamp Westerbork en het Gevangenismuseum Veenhuizen. Kortom: Drenthe staat voor een topvakantie!

Met een omzet van 1,7 miljard euro is de vrijetijdseconomie een belangrijke motor van de Drentse economie. Ten opzichte van de rest van Nederland speelt daarbij het aantal overnachtingen een relatief grote rol: het levert Drenthe jaarlijks zo'n 300 miljoen op. Daarbij hebben we de afgelopen jaren met name een sterke groei gezien in overnachtingen op vakantieparken: van 3.437.000 overnachtingen in 2013 naar 4.626.000 overnachtingen in 2018, een stijging van 34.6%. De rol die vakantieparken spelen in de Drentse vrijetijdseconomie (65% van de overnachtingen vindt plaats op vakantieparken) is dan ook bijna een tweemaal zo groot als gemiddeld in Nederlandse provincies (34% van de overnachtingen vindt plaats op vakantieparken).[1]

Ook qua werkgelegenheid speelt de vrijetijdseconomie een belangrijke rol. De sector is goed voor zo'n 24.000 banen aan directe en indirecte werkgelegenheid. Dit betekent dat 1 op de 10 Drenten voor zijn of haar inkomen afhankelijk is van de vrijetijdseconomie. Bovendien is het aandeel van de toeristische sector in de werkgelegenheid de afgelopen jaren flink gegroeid: van 7,1% in 2015 naar 8,5% in 2017 naar zo'n 10% nu.

De vrijetijdseconomie speelt een belangrijke rol bij het op niveau houden van voorzieningen en draagt substantieel bij aan de leefbaarheid van het landelijke gebied in Drenthe:

> "*Toekomstige groei van het toerisme is mede van belang vanwege de draagvlakfunctie van het toerisme. Veel winkels en voorzieningen in de Drentse dorpen zouden vanwege (verdere) krimp van de bevolking verdwijnen als er geen toeristische bestedingen zouden zijn. Daarmee levert toerisme via de aanleg en instandhouding van voorzieningen ook een belangrijke bijdrage aan de leefbaarheid van het landelijke gebied in Drenthe.*" [2]

Die draagkracht is belangrijk omdat de Drentse regio ook kampt met een aantal vraagstukken die haar beperkte veerkracht tonen: Drenthe heeft te maken met een sterke vergrijzing, de jeugdwerkloosheid is hoger dan gemiddeld in Nederland én de groei op de arbeidsmarkt blijft achter bij het Nederlands gemiddelde (2018: 1% groei in Drenthe, 2,2% landelijk gemiddelde in Nederland). Tegelijkertijd kenmerkt Drenthe zich door relatief veel kwetsbare groepen zoals gezinnen in armoede en ouderen met een complexe zorgvraag, én neemt de vraag naar zorg en ondersteuning toe door vergrijzing. Daarbij kampen gemeenten met grote financiële tekorten in het sociale domein.[3] Juist in het landelijke gebied – dat economisch veelal kwetsbaar is – biedt de vrijetijdssector tot wel 25% van

[1] Factsheet: Kerncijfers en trends, 2018 (Marketing Drenthe)

[2] De economische betekenis van toerisme en recreatie in Drenthe (Ecorys, november 2018)

[3] Welke opgaven liggen er in Drenthe? (CMO Stamm)

de werkgelegenheid. Bovendien zijn de ingangseisen voor veel banen in de vrijetijdssector laagdrempelig en daarmee relatief toegankelijk voor kwetsbare groepen op de arbeidsmarkt.

Vakantieparken: een risicovolle vicieuze cirkel

Het behoud en de ontwikkeling van de vrijetijdseconomie is een prioriteit voor Drenthe. De provincie Drenthe heeft met haar partners de afgelopen vier jaar vanuit het belang van de sector gewerkt aan het programma Vrijetijdseconomie + fietsen. Hiermee is een krachtige impuls gegeven aan de zichtbaarheid van Drenthe, de routenetwerken en de kwaliteit van de verblijfsrecreatie. Daarnaast zijn gemeenten, provincie en de sector in 2018 gestart met het Programma vitale vakantieparken Drenthe. Juist omdat de verblijfsrecreatie zo'n centrale rol speelt in de Drentse vrijetijdseconomie. Met deze Regio Deal bouwen we voort op de volgende activiteiten binnen het Programma vitale vakantieparken Drenthe:

- *Excellentiestrategie:* kansrijke ondernemers worden reeds geactiveerd om hun product te versterken door conceptontwikkeling, het versterken van ondernemerschap en investeringen. Hierdoor kunnen huidige en ook nieuwe markten beter worden bediend. De concurrentiekracht van Drenthe neemt daardoor toe. Als overheid bieden we ruimte aan nieuwe kwalitatief hoogwaardige parken, die zich harmonieus verhouden tot de Drentse natuur. Ook hebben we hierbij oog voor de verduurzaming van parken, onder andere op het gebied van energiegebruik.
- *Transformatiestrategie:* ondernemers, eigenaren en verenigingen van eigenaren worden reeds ondersteund bij het zoeken naar een nieuwe functie voor een niet vitaal park. Denk daarbij aan het legaliseren van permanente bewoning, sloop en teruggave aan de natuur, of bijvoorbeeld de ontwikkeling tot een woonlocatie voor arbeidsmigranten.

Met deze Regio Deal willen we inzetten op het versterken van de excellentiestrategie en onze aanpak verbreden en intensiveren door te focussen op de sociaal-maatschappelijke problematiek en het bestrijden van criminaliteit en ondermijning [4] die speelt op en rondom vakantieparken. die speelt op en rondom vakantieparken. Dit is noodzakelijk omdat een deel van de Drentse vakantieparken zich in een neerwaartse spiraal bevindt of dreigt erin terecht te komen.[5] Zij kunnen onvoldoende concurreren op de Drentse verblijfsmarkt, waardoor gasten wegblijven, inkomsten dalen en investeringen achterblijven. Dit leidt tot verdere achteruitgang, lees: leegstand. Die leegstand heeft een aanzuigende werking op doelgroepen die als 'niet-recreatieve gebruikers' kunnen worden getypeerd, zoals spoedzoekers [6] die op de reguliere woningmarkt geen plek kunnen vinden, arbeidsmigranten, mensen die onder de radar willen blijven[7] en/of criminelen[8]. Hierdoor krijgen deze parken te maken met sociale-, maatschappelijke en ondermijningsproblematiek. Dit ondergraaft de recreatieve functie verder, waardoor de concurrentiepositie in de vrijetijdseconomie nog verder

[4] De exacte definitie is moeilijk in een zin samen te vatten, maar grofweg betekent het de vermenging van de onderwereld en de bovenwereld, de sluipende bedreiging van de integriteit van het openbaar bestuur, overheidsambtenaren en bedrijfsleven, bedreigde bestuurders en ambtenaren, afpersingspraktijken, de innesteling van criminele fenomenen in buurten en woonwijken of het ontstaan van 'vrijplaatsen'. (https://www.politie.nl/mijn-buurt/lokale-initiatieven/00---korpsmedia/ondermijning.html)

[5] Gebiedsscan Vakantieparken Drenthe 2019: een onderzoek naar de veiligheid en leefbaarheid op Drentse vakantieparken (RIEC) – de uitkomsten van het onderzoek zijn vertrouwelijk.

[6] denk aan mensen met schulden, mensen die door omstandigheden zoals een scheiding op zoek zijn naar een tijdelijke woonruimte, illegale vluchtelingen, mensen met psychische problemen of bijvoorbeeld ex-delinquenten

[7] denk aan mensen die worden gezocht door de overheid, schuldeisers of concurrerende criminelen

[8] denk aan arbeids-, seksuele- of criminele uitbuiting, witwassen, opslag van criminele goederen of de productie van hennep of synthetische drugs

wordt verzwakt en inkomsten en investeringen daaruit nog verder dalen. Zie hier de risicovolle vicieuze cirkel.

Een belangrijke pijler onder onze Drentse vrijetijdseconomie wordt hierdoor aangetast:

- Onderzoek van ZKA Leisure Consultants onder 209 vakantieparken in Drenthe laat zien 42 % van de parken in bedrijfseconomisch opzicht niet-vitaal is. Een belangrijke reden dat er in Drenthe sprake is van een teveel aan aanbod van vakantieparken in het 'niet-vitale' segment - vergeleken met West-Nederland - is dat deze parken fysiek in stand blijven omdat herontwikkeling of het toekennen van een andere functie vaak niet vanzelfsprekend zijn voor de eigenaar. De zwakkere economie, de geringe ruimtedruk en lage grondprijzen in Drenthe spelen hierbij een belangrijke rol.[9]

- Onderzoek van het Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC) onder 197 parken laat zien dat op een aanzienlijk deel permanente bewoning plaatsvindt. Bovendien laat dit onderzoek zien dat een deel van deze parken wordt genoemd in het ondermijningsbeeld: de bundeling van signalen en fenomenen van criminele aanwezigheid en activiteiten binnen een bepaald geografisch gebied. Kenmerkend voor een groot deel van de parken met permanente bewoning is bovendien de hoeveelheid 'witte vlekken' (we hebben de problematiek op deze parken onvoldoende in beeld) gecombineerd met een redelijk tot sterk vermoeden dat er zich zwaardere problematiek afspeelt.[10]

- Uit het aantal personen dat in de Basisregistratie Personen (BRP) staat ingeschreven op vakantieparken blijkt dat deze fungeren als een (flexibele) buffer van de woningmarkt. Aannemelijk is dat het aantal mensen dat daadwerkelijk op vakantieparken woont tweemaal zo hoog is dan uit het aantal inschrijvingen blijkt, zoals eerder onderzoek op vakantieparken op de Veluwe concludeerde.[11] Verder kan op basis van BRP inschrijvingen geconcludeerd worden dat ook een groot aantal van de bewoners van vakantieparken minderjarig is.[12] Voor een aanzienlijk deel van deze kinderen is de verwachting dat hun woonsituatie een negatieve invloed heeft op hun ontwikkeling.[13]

- Onderzoek toont tevens aan dat op een aantal Drentse vakantieparken sprake is van geweldsincidenten overlastincidenten en incidenten met verdovende middelen of wapens geregistreerd.[14]

[9] Actieprogramma Vitale vakantieparken Drenthe (ZKA Leisure Consultants, juli 2018)

[10] Gebiedsscan Vakantieparken Drenthe 2019: een onderzoek naar de veiligheid en leefbaarheid op Drentse vakantieparken (RIEC) – de uitkomsten van het onderzoek zijn vertrouwelijk.

[11] Dit is een reële aanname als we afgaan op het onderzoek van Platform 31: wonen in de luwte, verkennend onderzoek naar bewoning van vakantieparken op de Veluwe, 2018.

[12] Gebiedsscan Vakantieparken Drenthe 2019: een onderzoek naar de veiligheid en leefbaarheid op Drentse vakantieparken (RIEC) – de uitkomsten van het onderzoek zijn vertrouwelijk.

[13] Als het vakantiepark(je) je thuis is: zicht op, en zorg en zekerheid voor kinderen op vakantieparken (De Kinderombudsman)

[14] Gebiedsscan Vakantieparken Drenthe 2019: een onderzoek naar de veiligheid en leefbaarheid op Drentse vakantieparken (RIEC) – de uitkomsten van het onderzoek zijn vertrouwelijk.

De ambitie: een structurele en integrale aanpak van de problematiek

In deze Regio Deal geven we een extra impuls aan de excellentiestrategie binnen het Programma vitale vakantieparken Drenthe en breiden onze aanpak uit met een multidisciplinaire aanpak van de geconstateerde problematiek in het sociale- en veiligheidsdomein. Daarnaast geven we met deze Regio Deal een extra impuls aan de excellentiestrategie binnen het Programma Vitale Vakantieparken Drenthe. Voor het behoud van de economische kracht van de verblijfsrecreatie in Drenthe is het versterken van de bovenkant én het oplossen van de problematiek van de onderkant van het aanbod aan vakantieparken essentieel.

Het versterken van de bovenkant én onderkant van het aanbod aan vakantieparken is essentieel voor de economische kracht van de verblijfsrecreatie in Drenthe. Dit is noodzakelijk gezien de eerder genoemde cijfers. Tegelijkertijd zien wij deze aanpak als bijzonder kansrijk, omdat de parken fysiek helder te lokaliseren zijn én de problemen zich daar concentreren. Een integrale aanpak heeft juist daar een grote kans van slagen. De vicieuze cirkel moet doorbroken worden.

Naast verder investeren in onze excellentie strategie is het onze ambitie met deze Regio Deal een structurele en integrale aanpak te ontwikkelen voor de aanpak van sociaal-maatschappelijke problematiek, bestaande uit drie pijlers: (1) samenwerken aan de aanpak van criminaliteit en ondermijning (2) het versterken van de flexibele schil op de woningmarkt en (3) aanpak sociaal-maatschappelijke problematiek. Daarbij stellen we onszelf ten doel om het aantal parken dat genoemd wordt in het ondermijningsbeeld [15] te halveren in 2022. Ook stellen we ons ten doel om in 2022 de parken met zogenaamde ‘witte vlekken’ [16] 100% in beeld hebben.

Een belangrijke basis voor deze aanpak is het versterken van de informatiepositie van de provincie Drenthe en de Drentse gemeenten ten aanzien van vakantieparken. Het is onder meer noodzakelijk om een accuraat adressenbestand aan te leggen met betrekking tot wooneenheden op vakantieparken (Basisregistratie Personen en Basisregistratie Adressen en Gebouwen). Daarnaast is het van belang om een overzicht van het aantal gedoogbeschikkingen en een overzicht van de eigenaren of Verenigingen van eigenaars (VVE’s) per park inzichtelijk te krijgen. Bovendien is het noodzakelijk om informatie die op verschillende plekken aanwezig is te bundelen. Dat vraagt om het verwijderen van de ‘schotten’ tussen informatiedomeinen die zijn belegd bij verschillende afdelingen en /of organisaties. Het stelt ons in staat een integraal beeld van de problematiek op ieder individueel park én kan een integrale aanpak ontwikkeld worden voor die individuele parken.

De drie pijlers van de Regio Deal

In deze Regio Deal geven we een extra impuls aan de excellentiestrategie binnen het Programma vitale vakantieparken Drenthe: we voorzien een programma waarin we ondernemers in de verblijfsrecreatie stimuleren te excelleren en investeren samen met betrokken partijen gericht in gebieds- en bestemmingsontwikkeling. De aanpak van de sociaal-maakschappelijke problematiek bestaat daarnaast uit drie samenhangende pijlers:

<u>Pijler 1: samenwerken aan de aanpak van criminaliteit en ondermijning</u>

[15] Ondermijningsbeeld: de bundeling van signalen en fenomenen van criminele aanwezigheid en activiteiten binnen een bepaald geografisch gebied

[16] Van een aanzienlijk deel van de parken met permanente bewoning hebben we niet in beeld wat daar speelt, gecombineerd met een sterk vermoeden van zwaardere problematiek.

De aanpak van criminaliteit en ondermijning heeft prioriteit omdat het een belangrijke schakel is in de vicieuze cirkel waar een deel van de vakantieparken in dreigt te vervallen.

Onder deze pijler zetten wij daarom in op de volgende activiteiten:

- Op regionaal niveau werken we in Drenthe vanuit drie basisteams én een regionaal overkoepelend expertteam waarin politie nauw samenwerkt met partners zoals de GGD, RIEC, handhavers en gemeenten om criminaliteit en ondermijning een halt toe te roepen. We maken structurele samenwerkingsafspraken die ook voor de toekomst een verbetering opleveren voor het bestrijden van de criminaliteit en ondermijning in Drenthe.
- Voorkoming én aanpak van mensenhandel zoals gedwongen prostitutie en uitbuiting van arbeidsmigranten. Vier van de twaalf gemeenten geven aan vermoedens te hebben van prostitutie op een vakantiepark bij hen in de gemeente. Daarnaast geven negen van de twaalf gemeenten aan dat er arbeidsmigranten verblijven op vakantieparken binnen hun gemeente. In onderlinge samenwerking met de ketenregisseur mensenhandel Noord-Nederland, de politie Noord-Nederland district Drenthe en de gemeenten ontwikkelen we een toekomstbestendige integrale aanpak voor deze problematiek.
- We verbeteren de signalering, registratie en uitwisseling van signalen van criminaliteit en ondermijning die bij verschillende actoren binnenkomen, denk aan: handhavers, gemeenten, omwonenden, parkeigenaren en GGD. Hoe beter we weten wat er op welk park speelt, des te gerichter we in staat zijn criminaliteit en ondermijning strafrechtelijk aan te pakken. Het verbeteren van de informatiepositie is randvoorwaardelijk voor effectiever beleid.

Naast de structurele samenwerkingsafspraken die een duurzaam effect hebben op de aanpak van criminaliteit, heeft de transformatiestrategie van het programma vitale vakantieparken Drenthe een duurzaam effect op het voorkomen van criminaliteit op vakantieparken. Herbestemming van een vakantiepark of -terrein dringt het aantal aantrekkelijke locaties voor criminelen om zich te vestigen terug.

<u>Pijler 2: aanpak sociaal-maatschappelijke problematiek</u>

Als we mensen beter in beeld hebben, kunnen we hen helpen om een woonoplossing te realiseren die een steviger uitgangspositie geeft voor deelname aan de maatschappij én zijn we in staat doelgerichter kwetsbare groepen die zorg te verlenen die zij nodig hebben.

In deze pijler ligt de focus daarom op de volgende vijf punten:

- Een aanpak voor bewoning van vakantieparken door minderjarigen. Het is te verwachten dat een aanzienlijk deel van deze minderjarigen negatief beïnvloed wordt in hun ontwikkeling door het permanente verblijf op een vakantiepark [17]. Conform het advies van de ombudsvrouw, werken we aan (1) het in beeld krijgen van de kinderen, (2) het organiseren van de zorg voor die kinderen en (3) het bieden van woonzekerheid voor die kinderen.
- Een aanpak voor mensen die kampen met schulden. Dit zal veelal vragen om een integrale aanpak waar de woonsituatie, de geestelijke gesteldheid en de aanpak van de schuld zelf samenkomen. Randvoorwaardelijk daarbij is dat we zicht hebben op deze groep. Dit vraagt een

[17] Als het vakantiepark(je) je thuis is: zicht op, en zorg en zekerheid voor kinderen op vakantieparken (De Kinderombudsman)

betere informatie-uitwisseling en samenwerking tussen de gemeenten, zorginstellingen en bureau schuldhulpverlening.
- We helpen uitbuiting van arbeidsmigranten voorkomen door hen adequater voor te lichten over hun rechten, plichten en mogelijkheden op de Nederlandse arbeidsmarkt. Dit wordt aangevuld met voorlichting over culturele gebruiken in Nederland. Provincie en gemeenten trekken hier samen op in het ontwikkelen van een regionale aanpak op dit thema.
- Ontwikkelen van adequate en integrale zorgconcepten voor mensen in de geestelijke gezondheidszorg. Wat voor schuldenproblematiek geldt, geldt ook voor deze groep: veelal komen er meerdere vraagstukken samen bij het bieden van adequate ondersteuning. In deze Deal hebben wij de ambitie om vernieuwende integrale zorgconcepten te ontwikkelen, waarin spelers op het gebied van huisvesting, handhaving en geestelijke gezondheidszorg de handen ineenslaan.
- Het stimuleren van een goede aansluiting van de vraag naar goed personeel en het aanbod van geschikte arbeidskrachten. Binnen deze deal willen wij aansluiten bij Scholingsalliantie Noord en investeren in de bijscholing en duurzame inzetbaarheid van met name MBO-opgeleiden. Wij willen met het Rijk verkennen hoe we knelpunten op de arbeidsmarkt op een intersectorale en programmatische wijze aan kunnen pakken.

De aanpakken voor kwetsbare groepen met sociale en maatschappelijke problematieken, hangt sterk samen met de aanpak van criminaliteit (pijler 1) en huisvesting (pijler 3). Een stabiel thuis is een belangrijke randvoorwaarde voor een stabiel leven en kwetsbare groepen zijn gemakkelijker slachtoffer van arbeids-, seksuele- of criminele uitbuiting. Bovendien geldt ook hier: zicht op het vraagstuk is randvoorwaardelijk voor impact maken op het vraagstuk. Als we mensen beter in beeld hebben dan kunnen we de mensen met sociale en kwetsbare problematiek daar waar nodig ondersteunen en hen tevens begeleiden richting een reguliere woonbestemming op de woonmarkt. Ook deze hulp wordt vanuit een expertteam geboden, waarin de Drentse politie nauw samenwerkt met partners zoals de GGD, RIEC, handhavers en gemeenten.

<u>Pijler 3: versterken flexibele schil op de woonmarkt</u>

Eén van de voornaamste oorzaken die ten grondslag ligt aan de vicieuze cirkel, is dat een belangrijk deel van de bewoners op vakantieparken geen toegang heeft tot de reguliere woningmarkt. Dat toont zich bijvoorbeeld doordat zorginstellingen en reclassering in sommige gevallen mensen actief doorverwijzen naar een recreatiewoning, vanuit het idee: geen dak boven je hoofd is nog onwenselijker.[18]

Onder deze pijler zetten we daarom in op de volgende zaken:

- De ontwikkeling van een alternatief huisvestingsaanbod is van groot belang. We gaan aan de slag met het creëren van 3 à 4 locaties voor spoedzoekers variërend van herontwikkeling van vakantieparken of benutten bestaande bebouwing die getransformeerd kan worden of het creëren van nieuwe woningen, in onderlinge afstemming met woningcorporaties.
- Het ontwikkelen van 2 à 3 locaties die geschikt zijn voor de huisvesting van arbeidsmigranten. Daarmee zijn we in staat hun huisvesting beter te reguleren. Het transformeren van bestaande

[18] Gebiedsscan Vakantieparken Drenthe 2019: een onderzoek naar de veiligheid en leefbaarheid op Drentse vakantieparken (RIEC)

niet vitale vakantieparken met dit doel is nadrukkelijk één van de opties.[19] Dat vraagt om substantiële investeringen in een verbetering van het voorzieningenniveau op een park.
- Daar waar parken worden teruggegeven aan de natuur, een nieuwe bestemming krijgen of er anderszins wordt geïnvesteerd in de fysieke structuur van een park doen we dit met een scherp oog voor landschappelijke en ecologische inpassing. Het behoud van de aantrekkingskracht van de Drentse natuur voor recreatieve bezoekers van Drenthe is van groot belang.
- Voor de ontwikkeling van deze projecten participeren we actief in de pilot Flexwonen van het Ministerie van Binnenlandse Zaken.

Het versterken van de flexibele schil op de woningmarkt is een interventie met een duurzaam effect. Er komt immers structureel meer capaciteit bij op de woningmarkt. Bovendien draagt dit bij aan het terugdringen van arbeidsuitbuiting doordat er gereguleerde woonvoorzieningen worden gerealiseerd voor arbeidsmigranten en er daardoor beter zicht op is.

Verwachte effecten

Met de extra impuls voor de excellentiestrategie, de aanpak van criminaliteit en ondermijning, de aanpak van sociale-maatschappelijke problematiek én het versterken van de flexibele schil op de woningmarkt beogen wij (a) de geschetste uitdagingen op de Drentse vakantieparken aan te pakken én (b) inzichten en aanpakken te ontwikkelen die bovenregionale relevantie hebben. Samen met onze partners werken wij aan een Drentse werkwijze waarin vernieuwing door proeftuinen en living labs een belangrijke pijler van de regionale strategie is.

Dit voorstel voor de Regio Deal 'Focus op vrijetijdseconomie' is tot stand gekomen in aanvulling op het lopende Programma vitale vakantieparken Drenthe. Het voorstel is tot stand gekomen in overleg met de overheden en diverse maatschappelijke partners. De komende maanden werken we met alle betrokkenen aan concrete afspraken op programmaniveau en specificeren en kwantificeren we doelstellingen op de drie pijlers. Hierbij denken wij aan specificering en kwantificering op de volgende onderwerpen:

- Een afname van: criminaliteit op vakantieparken, uitbuiting van arbeidsmigranten, oneigenlijke permanente bewoning en mensen met schuldenproblematiek door het zicht op, aandacht voor en handhaving van oneigenlijk gebruik door criminelen.
- Een versterking van: de flexibele schil op de woningmarkt, de grip op kwetsbare groepen en de economische impuls die de Regio Deal in combinatie met het Programma vitale vakantieparken Drenthe (excellentie en transformatiestrategie) geeft aan de vrijetijdseconomie.

Met deze Regio Deal sluiten wij aan bij het Ministerie van Justitie & Veiligheid als het gaat om de aanpak ondermijning; bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken met de Stimuleringsaanpak Flexwonen en de (nationale) Actie-agenda vakantieparken 2018 -2020; het Ministerie van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit als het gaat om natuur-inclusieve ontwikkeling van vakantieparken en inpassingsvragen in het landschap; tenslotte sluiten we aan bij het ministerie van Economische Zaken als het gaat om 'Perspectief Bestemming Nederland 2030' van het NBTV Holland Marketing.

[19] Voor succesvolle voorbeeld zie: https://flexwonen.nl/praktijkvoorbeelden/?_sft_doelgroep=arbeidsmigranten

Betrokken partijen

Deze Deal wordt ingediend door de provincie Drenthe en gemeenten Aa en Hunze, Borger-Odoorn, Coevorden, De Wolden, Midden-Drenthe, Noordenveld en Westerveld.

Het belang van deze Deal wordt daarnaast onderschreven door de overige Drentse gemeenten Assen, Meppel, Hoogeveen, Emmen en Tynaarlo.

Actieve participatie in deze deal - bij de invulling en uitvoering van het programma - kan verwacht worden van de volgende partijen: Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid, Nationale Politie eenheid Noord Nederland district Drenthe, GGD, Natuur- en Milieufederatie Drenthe, Natuurmonumenten, RIEC, RECRON, Recreatieschap Drenthe, Staatsbosbeheer, Het Drentse Landschap, Programma vitale vakantieparken Drenthe, Vereniging Nederlandse Gemeenten en de Vereniging Drentse Gemeenten. We werken de komende tijd verder aan het uitbreiden van relevante meewerkende partijen in deze coalitie. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de woningcorporaties.

Deze Deal is gericht op mensen die hun toevlucht zoeken tot vakantieparken (zoals spoedzoekers, arbeidsmigranten, mensen die onder de radar willen blijven en criminelen) en de eigenaren van vakantieparken. Bij de vorming van het programma voor deze Deal en in de uitvoering van deze Deal worden de doelgroepen betrokken. Criminelen vallen hier vanzelfsprekend buiten.

Bijdragen van verschillende partijen

Met dit voorstel voor een Regio Deal doen we een beroep op het Rijk voor een gezamenlijke, brede, integrale en structurele aanpak. Met de ondertekening van de (nationale) Actie-agenda vakantieparken onderkent het Rijk samen met de provincies de opgaven waar we voor staan. Met deze Regio Deal willen we een omgekeerde en positieve beweging teweeg te brengen voor een sterke verblijfsrecreatiesector in Drenthe.

Niet-financiële bijdragen van Rijk en Regio

Met deze Regio Deal dragen we actief bij aan de inspanningen van de (nationale) Actie- agenda vakantieparken, om verbeter- en knelpunten in de wet- en regelgeving aan te pakken en toe te passen. Waar dat voor de uitvoering van deze Regio Deal nodig is, vragen we van het Rijk aanvullend om specifieke regelruimte.

Tevens vragen wij een inhoudelijke bijdrage van dossierhouders en inhoudsexperts bij het Rijk. Zij hebben zicht op de problematieken en aanpakken die landelijk spelen. Daarmee kunnen zij als liaison een bijdrage leveren aan de kwaliteit van deze Regio Deal én kunnen zij bijdragen aan het verspreiden van de inzichten en aanpakken die in deze Regio Deal worden opgedaan.

De bijdrage van het Rijk aan deze deal is ook belangrijk voor het creëren van draagvlak voor deze deal in de regio. Met name daar waar het gaat om huisvestingsvraagstukken. Die zijn zowel kostenintensief áls gevoelig vanuit het perspectief van ruimtelijke invulling. Commitment van het Rijk aan dit vraagstuk onderstreept het belang ervan.

De niet-financiële bijdrage van de regio zal in ieder geval betrekking hebben op kennis van de problematiek op vakantieparken, ervaring met de aanpak van vakantieparken vanuit het Programma vitale vakantieparken Drenthe én de inzet van mensen. Bovendien ligt een belangrijke bijdrage van

de regio in het regisseren van dit proces over alle actoren heen. Hier ligt een belangrijke sleutel tot integrale samenwerking.

Financiële bijdragen van Regio en Rijk

De Regio investeert met het programma Vitale Vakantie Parken Drenthe al 8,7 miljoen euro (in middelen en menskracht) in de vitalisering van vakantieparken voor de periode 2018 – 2023. We richten ons hierbij op de eerder beschreven excellentie- en transformatiestrategie. Voor de extra impuls aan de excellentie strategie en de gerichte aanpak van sociaal-maatschappelijke problematiek en ondermijning en criminaliteit stellen de provincie Drenthe en de deelnemende Drentse gemeenten samen nog eens 5 miljoen euro ter beschikking tot en met 2022 ten behoeve van deze Regio Deal. Een aanvullende cofinanciering van het Rijk ter grootte van nog eens 5 miljoen euro maakt het mogelijk in een kortere periode tot een effectieve uitvoering van de aanpak te komen.

Governance

De provincie Drenthe regisseert, faciliteert en beheert de middelen die door de Regio Deal beschikbaar komen en stuurt op de verdeelsleutels op basis van inhoud en doelstelling van het te ontwikkelen programma en de projecten. Om zicht te houden op de voortgang van de uitvoering van de Regio Deal en bij te kunnen sturen, is het wenselijk om de voortgang te monitoren. Hiervoor zullen we gebruik maken van bestaande systemen waarmee goede ervaringen zijn. Bovendien laten wij ons hierbij ondersteunen door het Datahuis van de provincie.

Organisatorisch sluiten we met deze Deal zoveel mogelijk aan bij de reeds bestaande structuren van het Programma vitale vakantieparken Drenthe. De eindverantwoordelijkheid voor deze Deal ligt bij een stuurgroep waarin deelnemende gemeenten én de provincie Drenthe zitting hebben. Ten behoeve van commitment op de uitwerking van de Regio Deal wordt de stuurgroep aangevuld met bestuurders van een aantal relevante maatschappelijke organisaties en ondernemers in vakantieparken.

Tijdens de uitvoering van de Deal is organisatorisch vermogen beschikbaar van het Recreatieschap Drenthe [20], de basisteams, het regionale multidisciplinaire expertteam én verschillende samenwerkende partijen op het gebied van criminaliteit en veiligheid, kwetsbare doelgroepen en de Drentse natuur. Beleidsmatige vindt de verantwoording over de uitvoering - en voortgang daarin – plaats door aan te sluiten op de begrotingscycli van de aanbiedende gemeenten en de provincie. Zij krijgen een presentatie van de deal en het onderliggende programma aan projecten, zodra dit uitgewerkt is. Daarnaast krijgen zij jaarlijks een update over de voortgang van de lopende projecten, passend binnen hun begrotingscyclus.

[20] Recreatieschap Drenthe is een samenwerkingsverband van en voor de Drentse gemeenten en de Friese gemeente Ooststellingwerf voor recreatie en toerisme.

Regio Deal

Focus op Vrijetijdseconomie

Voorstel Regio Deal

Eco19103103-Voorstel Regiodeal Focus op vrijetijdseconomie W1910328.indd 1 03-12-19 11:26

Regio Deal
Focus op Vrijetijdseconomie

28 november 2019

Dit is een samenvatting van de volledige aanvraag

Eco19103103-Voorstel Regiodeal Focus op vrijetijdseconomie W1910328.indd 2 03-12-19 11:27

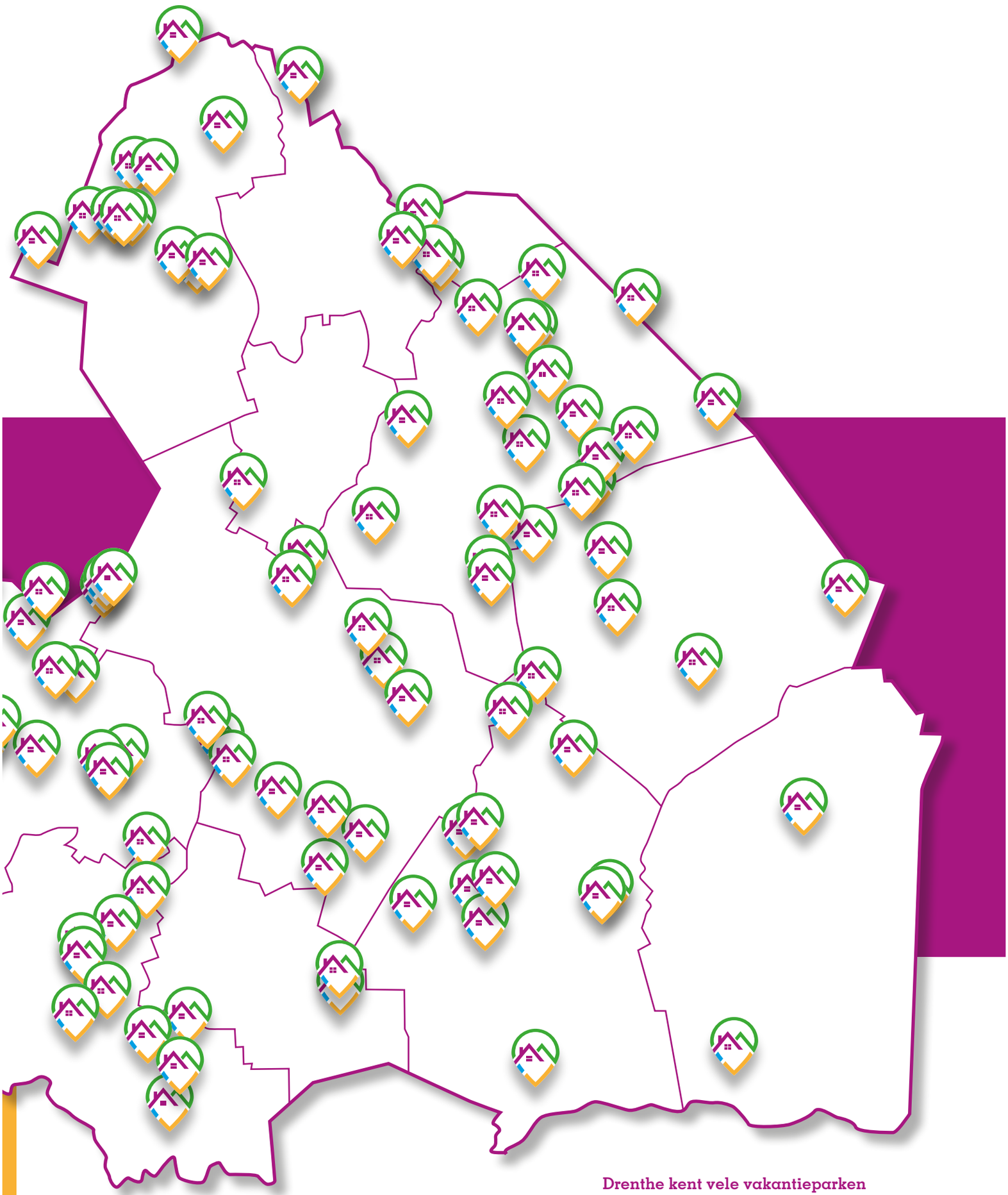

Drenthe kent vele vakantieparken
(Deze kaart is een indicatieve weergave)

Vrijetijdseconomie: een belangrijke motor voor Drenthe

Drenthe is voor veel Nederlanders bij uitstek de vakantie- en vrijetijdsbestemming in eigen land. Ook steeds meer buitenlandse toeristen weten Drenthe te vinden. Ze komen om te genieten van de prachtige en unieke natuur, de rust en de ruimte, maar ook omdat er in Drenthe veel te beleven en ontdekken is. Denk bijvoorbeeld aan dierenpark Wildlands, de Dutch TT in Assen en toonaangevende theatervoorstellingen op verrassende locaties. En natuurlijk op cultuurhistorisch vlak: de hunebedden, Herinneringscentrum Kamp Westerbork en het Gevangenismuseum Veenhuizen. Kortom: Drenthe staat voor een topvakantie!

Met een omzet van 1,7 miljard euro is de vrijetijdseconomie een belangrijke motor van de Drentse economie. Met name het aantal overnachtingen op vakantieparken laat een sterke groei zien: van 3.437.000 overnachtingen in 2013 naar 4.626.000 overnachtingen in 2018. In Drenthe vindt 65% van de overnachtingen plaats op vakantieparken, terwijl dat in Nederland gemiddeld 34% is. De overnachtingen in Drenthe leveren zo'n 300 miljoen

Eco19103103-Voorstel Regiodeal Focus op vrijetijdseconomie W1910328.indd 4 03-12-19 11:27

Omzet 2018

vrijetijdseconomie:
€ 1,7 miljard

overnachtingen:
€ 300 miljoen

Overnachtingen op vakantieparken

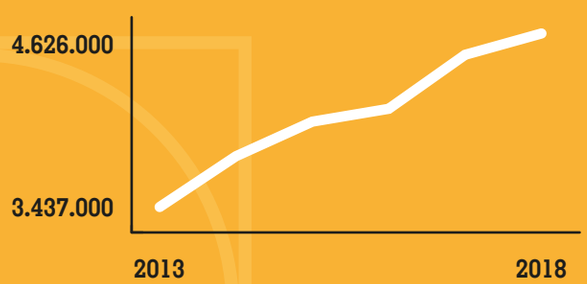

Percentage van totale overnachtingen op vakantieparken

65% Drenthe
34% Nederland

Werkgelegenheid vrijetijdseconomie 2018

24.000 banen
1 op de 10 Drenten

Bron: Factsheet: Kerncijfers en trends, 2018 (Marketing Drenthe)

euro op. Ook qua werkgelegenheid speelt de vrijetijdseconomie een belangrijke rol: de sector is goed voor zo'n 24.000 banen aan directe en indirecte werkgelegenheid. Dit betekent dat 1 op de 10 Drenten zijn of haar inkomen hieruit haalt.

De vrijetijdseconomie speelt een belangrijke rol bij het op niveau houden van voorzieningen en draagt substantieel bij aan de leefbaarheid van het landelijke gebied in Drenthe. Dit is belangrijk omdat Drenthe ook kampt met een aantal vraagstukken die haar beperkte veerkracht tonen: Drenthe heeft te maken met een sterke vergrijzing, de jeugdwerkloosheid is hoger dan gemiddeld in Nederland én de groei op de arbeidsmarkt blijft achter bij het Nederlands gemiddelde.

Eco19103103-Voorstel Regiodeal Focus op vrijetijdseconomie W1910328.indd 5 03-12-19 11:27

Regio Deal: focus op vrijetijdseconomie

In Drenthe werken we hard aan het behoud en de ontwikkeling van de vrijetijdseconomie. Zo is met het Programma Vrijetijdseconomie en Fietsen de afgelopen vier jaar een krachtige impuls gegeven aan de zichtbaarheid van Drenthe, de routenetwerken en de kwaliteit van de verblijfsrecreatie. Als aanvulling daarop is in 2018 gestart met het Programma Vitale Vakantieparken Drenthe. Daarbinnen stimuleren we kansrijke ondernemers om hun product te versterken en ondersteunen we ondernemers en eigenaren bij het zoeken naar een nieuwe functie voor een niet vitaal park.

Vakantieparken: een risicovolle vicieuze cirkel

Met deze Regio Deal Focus op Vrijetijdseconomie bieden we een flinke plus op het Programma Vitale Vakantieparken: we zetten in op de bovenkant én onderkant van het aanbod aan vakantieparken. Enerzijds stimuleren we de kansrijke ondernemers,

Eco19103103-Voorstel Regiodeal Focus op vrijetijdseconomie W1910328.indd 6 03-12-19 11:27

anderzijds verbreden en intensiveren we de aanpak door te focussen op de sociaal-maatschappelijke problematiek en het bestrijden van criminaliteit en ondermijning die speelt op en rondom vakantieparken.
Deze extra aanpak is essentieel voor de economische kracht van de verblijfsrecreatie in Drenthe. Een deel van de Drentse vakantieparken bevindt zich namelijk in een neerwaartse spiraal of dreigt erin terecht te komen. Zij kunnen onvoldoende concurreren op de Drentse verblijfsmarkt, waardoor gasten wegblijven, inkomsten dalen en investeringen achterblijven. Dit leidt tot verdere achteruitgang en leegstand. Die leegstand heeft een aanzuigende werking op doelgroepen die als 'niet-recreatieve gebruikers' kunnen worden getypeerd, zoals spoedzoekers die op de reguliere woningmarkt geen plek kunnen vinden, arbeidsmigranten, mensen die onder de radar willen blijven en/of criminelen.
Deze parken krijgen daardoor onbedoeld te maken met ongewenste situaties met de bijbehorende problematiek. Gevolg is dat hun concurrentiepositie nog verder wordt verzwakt en inkomsten en investeringen verder dalen. Deze vicieuze cirkel moet doorbroken worden!

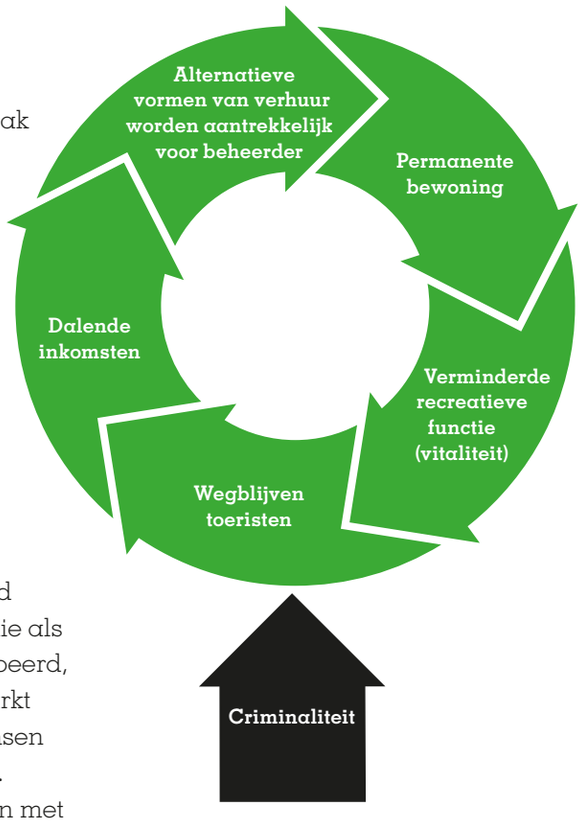

Het veronderstelde effect van permanente bewoning en criminaliteit op de vitaliteit van een vakantiepark.

Een aantal feiten

- **42% van de Drentse vakantieparken is niet vitaal. Deze parken hebben onvoldoende toekomstperspectief en de toeristisch-recreatieve kwaliteit is laag.**
- **Een aanzienlijk deel van de vakantieparken wordt permanent bewoond.**
- **Op een deel van deze parken vinden criminele activiteiten plaats.**
- **Op een aantal Drentse vakantieparken is sprake van incidenten met geweld, overlast en verdovende middelen of wapens.**
- **Vakantieparken worden gebruikt als een (flexibele) buffer van de woningmarkt, blijkt uit het aantal personen dat in de Basisregistratie Personen (BRP) op vakantieparken staat ingeschreven. Een groot aantal is minderjarig.**

Bronnen: Actieprogramma Vitale vakantieparken Drenthe 2018 en Gebiedsscan Vakantieparken Drenthe 2019 (RIEC)

Eco19103103-Voorstel Regiodeal Focus op vrijetijdseconomie W1910328.indd 7 03-12-19 11:27

De ambitie: een structurele en integrale aanpak

Zoals gezegd willen we met deze Regio Deal de reeds ingezette aanpak van het Programma Vitale Vakantieparken Drenthe versterken. We stimuleren ondernemers in de verblijfsrecreatie te excelleren en investeren samen met betrokken partijen gericht in gebieds- en bestemmingsontwikkeling. Daarnaast verbreden en intensiveren we de aanpak door te focussen op de sociaal-maatschappelijke problematiek en het bestrijden van criminaliteit en ondermijning. Een structurele en integrale aanpak is daarbij noodzakelijk én kansrijk. We willen die op de volgende drie pijlers ontwikkelen: (1) samenwerken aan de aanpak van criminaliteit en ondermijning, (2) aanpak sociaal-maatschappelijke problematiek en (3) het versterken van de flexibele schil op de woningmarkt.

Eco19103103-Voorstel Regiodeal Focus op vrijetijdseconomie W1910328.indd 8 03-12-19 11:27

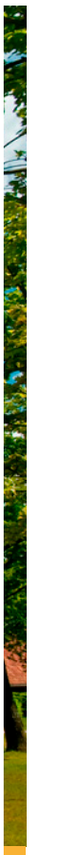

Pijler 1: samenwerken aan de aanpak van criminaliteit en ondermijning

We zetten in op:

- Verbeteren van de samenwerking door de oprichting van een overkoepelend expertteam, naast de al bestaande drie basisteams, waarin politie nauw samenwerkt met partners zoals de GGD, RIEC, handhavers en gemeenten.
- Voorkoming van uitbuiting van arbeidsmigranten en mensenhandel door samenwerking met de ketenregisseur mensenhandel.
- Verbeteren van de signalering, registratie en uitwisseling van signalen die bij verschillende organisaties, zoals gemeenten, handhavers, parkeigenaren en GGD, binnenkomen.

Pijler 2: aanpak sociaal-maatschappelijke problematiek

We zetten in op:

- Het in beeld krijgen van de minderjarigen die op vakantieparken wonen, om de zorg voor hen te kunnen organiseren en woonzekerheid te bieden.
- Een integrale aanpak voor mensen die kampen met schulden, waarin de woonsituatie, de geestelijke gesteldheid en de aanpak van de schuld zelf samenkomen.
- Voorkoming van uitbuiting van arbeidsmigranten door betere voorlichting over hun rechten, plichten en mogelijkheden op de Nederlandse arbeidsmarkt.
- Vernieuwende, integrale zorgconcepten voor mensen in de geestelijke gezondheidszorg, waarin huisvesting, handhaving en geestelijke gezondheidzorg zelf samenkomen.
- Stimulering van goede aansluiting van de vraag naar personeel en het aanbod van geschikte arbeidskrachten. We sluiten hierbij aan bij de Scholingsalliantie Noord.

Pijler 3: versterken flexibele schil op de woonmarkt

We zetten in op:

- Het creëren van 3 à 4 locaties voor spoedzoekers. Dit kunnen vakantieparken zijn, maar ook gebouwen die nu een andere functie hebben of nieuwe woningen.
- Het ontwikkelen van 2 à 3 locaties die geschikt zijn voor de huisvesting van arbeidsmigranten. Eén van de opties is het omvormen van een aantal bestaande, niet vitale vakantieparken.

Eco19103103-Voorstel Regiodeal Focus op vrijetijdseconomie W1910328.indd 9 03-12-19 11:27

Verwachte effecten

Met deze Regio Deal willen we een omgekeerde en positieve beweging tot stand brengen voor een sterke verblijfsrecreatiesector in Drenthe.
Daarmee gaan wij:

- De geschetste uitdagingen op de Drentse vakantieparken aanpakken.
- Inzichten en aanpakken ontwikkelen die bovenregionale relevantie hebben.
- Een proeftuin voor vernieuwing vormen.

Regio Deal
Focus op Vrijetijdseconomie

Het voorstel

Deze Regio Deal wordt ingediend door de gemeenten Aa en Hunze, Borger-Odoorn, Coevorden, Midden-Drenthe, Noordenveld, Westerveld en De Wolden en de provincie Drenthe.

De aanvraag is tot stand gekomen als aanvulling op het lopende Programma Vitale Vakantieparken Drenthe, waarin naast alle Drentse gemeenten ook de sector is vertegenwoordigd en in overleg met diverse maatschappelijke partners. De komende maanden werken we met alle betrokkenen aan concrete afspraken op programmaniveau en specificeren en kwantificeren we doelstellingen op de drie pijlers.

gemeente Aa en Hunze
Gemeente Borger-Odoorn
Gemeente Coevorden
Gemeente Midden-Drenthe
Gemeente Noordenveld
Gemeente Westerveld
gemeente De Wolden
provincie Drenthe

Eco19103103-Voorstel Regiodeal Focus op vrijetijdseconomie W1910328.indd 10 03-12-19 11:27

Fotografie: Marketing Drenthe en provincie Drenthe

Eco19103103-Voorstel Regiodeal Focus op vrijetijdseconomie W1910328.indd 11 03-12-19 11:27

GULPENER
Herberg

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 4
2513 AA DEN HAAG

Regio Portefeuille LNV

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/lnv

Ons kenmerk
DGNVLG / 19187915

Datum
Betreft Aanpak derde tranche Regio Deals

Geachte Voorzitter,

Elke regio in Nederland heeft iets eigens, iets dat 'typisch Zeeuws' of 'typisch Achterhoeks' is en door de eigen inwoners wordt herkend. Een eigen kracht die verbindt en energie geeft om als burger, bedrijf of overheid het gebied sterk en leefbaar te houden, nu en in de toekomst.

De Regio Deals sluiten aan op deze regionale kenmerken en kracht met geld, een integrale aanpak, kennis en andere middelen, om zo samen bij te dragen aan de brede welvaart in dat gebied. Zodat burgers perspectief hebben op goede scholing, een baan, een gezonde leefomgeving, een veilige samenleving en de benodigde voorzieningen. En waarbij het bedrijfsleven volop mogelijkheden heeft om te ondernemen, te innoveren, te groeien en werkgelegenheid te creëren. De kracht van de regio is ook nodig om een antwoord te vinden op maatschappelijke uitdagingen, zoals verduurzaming en digitalisering. We geloven in zelfbewuste en veerkrachtige regio's, die in staat zijn nu en in de toekomst uitdagingen aan te gaan en problemen op te lossen. Met de Regio Deals willen we de eigen kracht van een gebied benutten en in partnerschap deze helpen te versterken.

Door middel van deze brief informeer ik u, mede namens de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), over de aanpak van de derde tranche Regio Deals.
Hierbij bouw ik voort op de eerdere tranches van de Regio Deals. De voorstellen uit de tweede tranche zijn de afgelopen periode door Rijk en regio gezamenlijk uitgewerkt tot Regio Deals.[1]

Brede welvaart in de regio
Met het inzetten van Regio Deals kiest het Rijk met partners in de regio voor een gezamenlijke integrale aanpak van economische, sociale en ecologische opgaven die dáár aan de orde zijn. Meervoudige opgaven die kenmerkend zijn voor de regio vragen een gebiedsspecifieke, integrale aanpak. Dit is nodig, omdat iedere regio anders is. Er zijn regio's die te maken hebben met transities en ontwikkelingen zoals bevolkingsdaling, waardoor de kwaliteit en beschikbaarheid van voorzieningen onder druk komen te staan. Andere regio's hebben te maken met een meervoudige problematiek van hoge werkloosheid, toenemende

[1] Kamerstuk 29697, nr. 60 t/m 69.

onveiligheid en afnemende sociale cohesie. Weer andere regio's hebben positieve economische groeicijfers, maar worden geconfronteerd met uitdagingen om hun economie circulair te maken en om te gaan met de gevolgen van klimaatverandering, waardoor de leefbaarheid van het gebied afneemt of verdere ontwikkeling geremd wordt.
De verscheidenheid aan regionale opgaven zien we terug in de eerste en tweede tranche van de Regio Deals[2]. Voorbeelden zijn het verbeteren van de leefbaarheid en economische structuurversterking in Zuid- en Oost-Drenthe, het perspectief op scholing, werk en veiligheid in Rotterdam-Zuid en Den Haag Zuidwest, het bieden van handelingsperspectief voor burgers en agrarische ondernemers die te maken hebben met bodemdaling in het Groene Hart of het investeren in een brede aanpak gericht op de koppositie van Brainport Eindhoven op hightech gebied.

Om in deze gevallen de opgaven te duiden en effectief aan te pakken is een regionale coalitie van overheden, burgers, bedrijven, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties nodig. Het Rijk werkt op uiteenlopende thema's samen met regionale partijen. Partnerschap van het Rijk met de regio's in het kader van de Regio Deals is aan de orde, wanneer regionale opgaven een bovenregionale uitstraling hebben en/of de draagkracht van de regio te boven gaan. Voor diverse opgaven is betrokkenheid van het Rijk noodzakelijk en biedt een gezamenlijke aanpak kansen om doelstellingen van de regio en het Rijk te realiseren. Daarbij zijn de extra financiële middelen uit de Regio Envelop voor de uitvoering van die aanpak een katalysator, een financiële impuls om een duurzame regionale ontwikkeling mede te bewerkstelligen. Deze eenmalige bijdrage uit de Regio Envelop kan, samen met bijdragen en investeringen van regionale partners, helpen om gezamenlijk een stap voorwaarts te zetten.

Regionale opgaven en Brede Welvaart
Met de Regio Deals zet het kabinet in op het integraal en gezamenlijk aanpakken van regionale opgaven om daar de brede welvaart in Nederland te versterken. In haar position paper gaat het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) in op brede welvaart en regionale ontwikkelingen.

Brede welvaart gaat over het geheel van kwaliteit van leven, leefomgeving en economische welvaart, zoals blijkt uit de Monitor Brede Welvaart van het CBS.[3] Naast economische aspecten is de brede welvaart dus ook gerelateerd aan de ecologische en sociaal-maatschappelijke aspecten van welvaart. Deze samenhang wordt vooral ook op het niveau van regio's zichtbaar.
Het PBL onderscheidt in relatie tot brede welvaart de verschillende regionale opgaven grofweg in drie typen.[4]

Regio's kunnen voor de opgave staan om groeipotenties ten aanzien van welvaart te verzilveren. Dit vraagt om een aanpak waarbij naast inzet op bijvoorbeeld kennis, innovatie en ondernemerschap ook in toenemende mate de

[2] Kamerstuk 29697, nr. 51, 53, 55, 57 en 60 t/m 69.
[3] CBS. Monitor Brede Welvaart 2019. https://www.cbs.nl/nl-nl/publicatie/2019/20/monitor-brede-welvaart-sdg-s-2019.
[4] PBL, Brede Welvaart en regionale ontwikkelingen, https://www.pbl.nl/publicaties/brede-welvaart-en-regionale-ontwikkelingen.

aanwezigheid en nabijheid van hoogwaardige voorzieningen cruciaal is voor de ontwikkeling van het gebied.

Daarnaast kunnen regio's voor de opgave staan om de kwaliteit van leven, of de kwaliteit van de leefomgeving te verbeteren. Het gaat hier bijvoorbeeld om thema's als scholing, werk, kwaliteit van wonen, veiligheid, milieu en een samenleving waaraan iedereen kan deelnemen.

Ten derde kunnen regio's voor de opgave staan om nieuwe perspectieven te bieden aan burgers en bedrijven. Dit zijn regio's waar sprake is van een transitie, bijvoorbeeld vanwege krimp of een relatief verouderde economische structuur en waarbij behoefte is aan nieuwe verdienmodellen voor bedrijven en om-, her- en bijscholing van de regionale beroepsbevolking.

De drie beleidsopgaven kunnen in alle regio's in Nederland spelen.

Aanvullend op de drie genoemde opgaven wijst PBL op de grote maatschappelijke uitdagingen die impact hebben op de regio en waarbij de regio van belang is om oplossingen te ontwikkelen, uit te proberen en op te schalen om zo de maatschappelijke transities te kunnen versnellen. Een voorbeeld hiervan is de energietransitie.

Lessen en ervaringen
Met de Regio Deals wil het kabinet het partnerschap tussen Rijk en regio verder vormgeven. Het is daarom belangrijk de lessen en ervaringen mee te nemen in de vormgeving van de komende tranche. In mijn brief van 16 november jl.[5] heb ik toegezegd u hierover te informeren.

Mijn uitnodiging voor voorstellen voor Regio Deals in de tweede tranche heeft veel energie losgemaakt in Nederland, wat resulteerde in een totaal van 88 regionale voorstellen. Er heeft een uitgebreide kwalitatieve analyse van de voorstellen plaatsgevonden, waarbij het gehanteerde afwegingskader[6] over de brede welvaart als positief is ervaren als richtsnoer. Uiteindelijk heeft het kabinet binnen de kaders 12 voorstellen geselecteerd om uit te werken tot Regio Deals. Het aanmeldingsproces en afwegingskader van de derde tranche komen daarom op hoofdlijnen overeen met de vorige tranche.

Een aantal vragen in het afwegingskader is voor deze tranche aangescherpt om duidelijker te zijn richting de aanmeldende partijen over wat er van hen wordt verwacht en om te bevorderen dat kwalitatief sterke voorstellen worden aangemeld, die snel tot uitvoering kunnen worden gebracht. Daarnaast vindt ook de aanmeldingstermijn van regionale voorstellen dit jaar niet plaats in de

[5] Kamerstuk 29697, nr. 56.
[6] stcrt-2018-32735.

zomerperiode waardoor regio's voldoende ruimte krijgen om hun plannen uit te werken en met de betrokken regionale partijen af te stemmen.

Ik zal uw Kamer dit najaar de eerste voortgangsrapportage van de Regio Deals toezenden. In deze rapportage ga ik in op de voortgang van de tot nu toe gestarte Regio Deals en andere opgaven uit de eerste tranche en het monitoren van Brede Welvaart.

Afwegingskader derde tranche Regio Deals
De Regio Deals dragen bij aan de brede welvaart en versterken de kwaliteit van leven, werken, wonen, ondernemen, leren en recreëren in de regio. Rijk en regio werken vanuit een gedeelde verantwoordelijkheid samen aan meervoudige opgaven op het snijvlak van economie, ecologie en sociale cohesie die in regio's spelen en waarmee het perspectief voor burgers en bedrijven wordt verbeterd. Rijk en regio financieren de aanpak van deze opgaven ook gezamenlijk.

De voorstellen van de regio's vormen een belangrijke aanzet voor de Regio Deals. Verdere uitwerking van de opgave, ambitie, doelen en aanpak zal plaatsvinden in overleg tussen de regionale partijen, het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en de betrokken vakdepartementen, waarbij men gezamenlijk toewerkt naar een Regio Deal.

De invulling van de Regio Deal en de uitvoering daarvan zal voor inzet van de middelen uit de Regio Envelop mede beoordeeld worden op doelmatigheid en doeltreffendheid. Dit betekent dat de regionale opgave helder moet zijn en onderbouwd met feiten en cijfers en dat de geformuleerde oplossing logisch bijdraagt aan dit doel. Doelmatigheid vereist dat de kosten daarbij in verhouding staan tot de beoogde (maatschappelijke) baten. Daarnaast is van belang dat er voldoende output te verwachten is in de periode 2020-2022.

Het afwegingskader ziet op vier aspecten: inhoud, regionale inbedding, financiën en organisatie. Onderstaand schema werkt dit nader uit:

1. Inhoudelijke aspecten
a. In welke mate is er een te verwachten positief effect op brede welvaart? In hoeverre wordt de kwaliteit van leven, werken, wonen, veiligheid, ondernemen en recreëren in de regio verbeterd?
b. In hoeverre is er sprake van een meervoudige opgave? *- De opgave kent een samenspel van ecologische, economische en sociale elementen en gaat over meerdere beleidsdomeinen.* *- De verschillende elementen vormen samen een onlosmakelijk verbonden opgave die een enkel beleidsdomein overstijgt e/o waarbij het geheel meer is dan de som der delen.*
c. In hoeverre is er sprake van een integrale aanpak van de regionale opgave? *- Er is een duidelijk verband tussen de voorgestelde aanpak en de meervoudige regionale opgave (doeltreffendheid).* *- De aanpak bestaat uit een aantal verschillende, samenhangende onderdelen.* *- Op elk onderdeel wordt actie ondernomen.*

d. Wordt er om brede samenwerking met, en niet-financiële inzet en bijdrage van het Rijk gevraagd in lijn met Rijksbeleid?
e. In welke mate en hoe leidt de aanpak van de Regio Deal tot een aantal concrete resultaten die in de periode 2020-2022 worden gerealiseerd? (Is er voldoende output te verwachten in de periode 2020-2022?)
f. Welke (objectieve) bronnen (onderzoeken, rapporten etc.) zijn er beschikbaar die een onderbouwing geven van de regionale opgave(n) en de urgentie daarvan?
2. Regionale aspecten
a. In welke mate is deze opgave kenmerkend voor deze regio?
b. Op welke doelgroep(en) richt de beoogde Regio Deal zich? Welke specifieke groep(en) gaat het verschil merken van deze Regio Deal en waarom? Op welke wijze is de doelgroep betrokken bij (het formuleren van) de aanpak?
c. Op welke manier is er bovenregionale uitstraling (regio-overstijgend effect) of gaat deze opgave de draagkracht van de regio te boven?
3. Financiële aspecten
a. Wordt aan het Rijk een bijdrage gevraagd binnen de bandbreedte van € 5–40 miljoen (incl. BTW) voor de uitvoering?
b. In welke mate zijn er toezeggingen/intenties omtrent (ten minste) evenredige publieke (van gemeenten/provincies/waterschappen) regionale financiering? Is inzichtelijk welke partijen voornemens zijn te investeren in de beoogde Regio Deal?
c. Op welke manier is financiële houdbaarheid op lange termijn (structurele financiering) geborgd?
d. In hoeverre is er een doelmatige besteding van middelen te verwachten en hoe is dat geborgd? Staat de gevraagde bijdrage vanuit de Regio Envelop in verhouding tot de omvang van de opgave en de geformuleerde ambitie en doelen?
4. Organisatorische aspecten
a. Is er voldoende organisatorisch vermogen (mensen en middelen) voor realisatie in 2020-2022?
b. Is er sprake van een bestaande regionale agenda, visie of programma (etc.)?
c. Op welke manier is aangegeven hoe de regionale governance wordt ingevuld? Is er bijvoorbeeld sprake van PPS/triple-helix samenwerking? Is er al sprake van een bestaande governance-structuur of moet deze met het sluiten van een eventuele Regio Deal nog worden vormgegeven?

Bij de selectie van uit te werken voorstellen tot Regio Deals wordt met name gekeken naar de bijdrage aan de brede welvaart, de meervoudigheid van de regionale opgaven, de integrale aanpak, de beschikbaarheid van de cofinanciering, de governance en de uitvoeringskracht in de regio en of de concrete te verwachten resultaten binnen de periode 2020-2022 kunnen worden bereikt.

In aanvulling op bovenstaande afwegingskader wordt bij de selectie van de derde tranche Regio Deals wederom gekeken naar een evenwichtige verdeling over de vier landsdelen[7]. Daarnaast wordt bij de selectie nadrukkelijk rekening gehouden met de vorige twee tranches van Regio Deals.

Financiële inzet Rijk en regio
De totale omvang van de beschikbare bijdrage uit de Regio Envelop voor de derde tranche bedraagt € 180 miljoen. Deze middelen zijn voor eenmalige bijdragen. De beschikbaarheid van structurele financiering dient daarom geborgd te worden door de regio.

Bij het ontwikkelen van de voorstellen en de nadere uitwerking daarvan in een Regio Deal zal rekening moeten worden gehouden met een financiële bandbreedte. Het is belangrijk om Regio Deals te sluiten met impact en tegelijkertijd gehoor te kunnen geven aan de grote behoefte om gezamenlijk met Rijk en regio opgaven aan te pakken. Daarnaast is het van belang dat op korte termijn op doelmatige en doeltreffende wijze tot inzet van de middelen uit de Regio Envelop kan worden gekomen. De bijdrage uit de Regio Envelop zal daarom een omvang hebben van minimaal € 5 miljoen en maximaal € 40 miljoen per Regio Deal.

De betrokkenheid en inzet van alle relevante partijen is van groot belang bij het sluiten van een Regio Deal. Dit komt onder meer tot uiting in de intentie van zowel Rijk als Regio om financiële middelen in te zetten voor het gezamenlijk aanpakken van de opgave. De bijdragen uit de Regio Envelop zijn maximaal 50% van de totale financiële omvang van een Regio Deal. De regionale overheden betrokken bij het voorstel dragen minimaal evenveel bij aan de Regio Deal als het Rijk vanuit de Regio Envelop. De middelen uit de Regio Envelop en van de regionale overheden zijn een vliegwiel voor andere investeringen door en in de regio. Daarnaast zal in de uit te werken deals ook deze keer worden verkend of er een koppeling kan worden gemaakt met andere (rijks)initiatieven die in de betreffende regio spelen. In voorkomende gevallen worden daarbij waar mogelijk ook andere financieringsbronnen beschouwd. De totale financiële omvang van de Regio Deal, waar de bijdrage uit de Regio Envelop één van de elementen in is, kent dan ook geen bovengrens.

Met de Regio Deals gaan Rijk en regio een partnerschap aan waarin gezamenlijke afspraken worden gemaakt over de ambitie, doelen, beoogde resultaten en inzet en aanpak van de regionale opgave. Alle partijen in dit partnerschap hebben zeggenschap over hun eigen betrokkenheid en kunnen zich inzetten om wederzijdse afspraken te maken. In het licht van de opmerkingen van de Algemene Rekenkamer in haar Verantwoordingsonderzoek 2018 over toepassing van de decentralisatie-uitkering wordt gewerkt aan een wetswijziging. Tot die tijd ben ik voornemens de middelen uit de Regio Envelop voor de derde tranche door middel van een specifieke uitkering beschikbaar te stellen aan de regio's. De verantwoording verloopt via de SISA-systematiek waarbij de administratieve lasten zoveel mogelijk worden beperkt.

[7] Noord (Groningen, Friesland, Drenthe), Oost (Gelderland en Overijssel), Zuid (Limburg, Noord-Brabant en Zeeland) en West (Utrecht, Flevoland, Noord-Holland en Zuid-Holland).

Procedure en startmoment
Vanaf 9 september 2019 kunnen regionale partners voorstellen aanmelden voor een Regio Deal bij het ministerie van LNV. Ik nodig nadrukkelijk de regio's die tot op heden nog geen Regio Deal met het Rijk hebben gesloten uit om een voorstel aan te melden. Nadere praktische informatie over de voorwaarden waar een aanmelding aan moet voldoen en het aanmeldingsformat voor het voorstel is digitaal beschikbaar via www.rvo.nl/regiodeals. Voorstellen die in aanmerking willen komen voor de derde tranche dienen te worden aangemeld vóór 1 december 2019. Ik nodig regio's van harte uit om gedurende de aanmeldingsperiode in gesprek te gaan met medewerkers van mijn ministerie en de overige betrokken vakdepartementen om de ideeën met elkaar te verkennen en eventuele vragen te stellen. Partijen kunnen via de genoemde website contact opnemen.

Op basis van het hiervoor genoemde afwegingskader vindt vanaf 1 december een analyse plaats van de voorstellen door mijn ministerie en de betrokken vakdepartementen. Daarna bepaal ik in overleg met de minister van BZK en de betrokken bewindspersonen begin 2020 welke voorstellen ik voornemens ben om samen met Rijks- en regiopartners verder uit te werken tot Regio Deals. Op basis van het voorstel van de regio wordt vervolgens door een gezamenlijk Rijk-Regio overleg gedurende enkele maanden toegewerkt naar een Regio Deal. De toekenning van de uiteindelijke financiële bijdrage aan een Regio Deal uit de Regio Envelop vindt bij afronding van het vervolgtraject plaats, wanneer de Regio Deal wordt gesloten. Ik ben voornemens de Regio Deals van deze derde tranche medio 2020 aan te gaan. Ik zal uw Kamer hierover informeren.

Tot slot
De eerste twee tranches van Regio Deals hebben veel energie opgeroepen om in Nederland samen aan de slag te gaan. Ik kijk uit naar deze volgende tranche met nieuwe regionale voorstellen waarmee we ook dit keer weer duurzame regionale ontwikkeling een impuls geven en de brede welvaart in Nederland verder versterken.

Carola Schouten
Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit